

The issue of journal contains:

Proceedings of the V Correspondence
International Scientific and Practical Conference

SCIENCE IN MOTION: CLASSIC AND MODERN TOOLS AND METHODS IN SCIENTIFIC INVESTIGATIONS

held on September 19th, 2025 by

NGO European Scientific Platform (Vinnytsia, Ukraine)

LLC International Centre Corporate Management (Vienna, Austria)

№56

SEPTEMBER, 2025

ISSN 2710-3056

INTERNATIONAL SCIENTIFIC JOURNAL

GRAIL OF SCIENCE

№ **56** (September 2025)

with the proceedings of the:

V Correspondence International
Scientific and Practical Conference

**SCIENCE IN MOTION: CLASSIC AND
MODERN TOOLS AND METHODS IN
SCIENTIFIC INVESTIGATIONS**

held on September 19th, 2025 by

NGO European Scientific Platform
(Vinnytsia, Ukraine)

LLC International Centre Corporative
Management (Vienna, Austria)

МІЖНАРОДНИЙ НАУКОВИЙ ЖУРНАЛ

ГРААЛЬ НАУКИ

№ **56** (вересень, 2025)

за матеріалами:

V Міжнародної науково-
практичної конференції

**SCIENCE IN MOTION: CLASSIC
AND MODERN TOOLS AND
METHODS IN SCIENTIFIC
INVESTIGATIONS**

що проводилася 19.09.2025

ГО «Європейська наукова

платформа» (Вінниця, Україна)

ТОВ «International Centre Corporative
Management» (Відень, Австрія)

ГРААЛЬ НАУКИ : міжнар. наук. журнал. – Вінниця : ГО «Європейська наукова платформа»; НУ «Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці», 2025. – № 56. – 580 с.

Видання розраховане на науковців, викладачів, аспірантів, студентів, усіх, хто прагне отримати ґрунтовні знання теоретичного і прикладного характеру.

**Рекомендовано до видання Вченою Радою Наукової установи
«Інститут науково-технічної інтеграції та співпраці». Протокол № 37 від 18.09.2025.**

Головний редактор: Танасійчук Альона Миколаївна, д-р. екон. наук, доцент (Україна)
Заступник головного редактора: Ємельянов Олександр Юрійович, д-р. екон. наук, професор (Україна)
Голова оргкомітету конференції: Голденблат Марія (Україна)
Заступник голови оргкомітету конференції: Рейчел Апаро (Австрійська Республіка)
Відповідальний секретар: Рабей Настасія Романівна (Україна)

ЧЛЕНИ РЕДАКЦІЙНОЇ КОЛЕГІЇ:

Квасницька Раїса Степанівна - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Jakhongir Shaturaev** - канд. екон. наук, доцент (Республіка Узбекистан); **Бойко Світлана Василівна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Заднепровська Ганна Ігорівна** - канд. екон. наук (Україна); **Занора Володимир Олександрович** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Маркович Ірина Богданівна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Яковенко Роман Валерійович** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Поливана Людмила Анатоліївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Гевчук Анна Вікторівна** - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Маслій Олександра Анатоліївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Євтушенко Наталія Миколаївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Москвічова Олена Сергіївна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Ясишена Валентина Валеріївна** - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Михайлишин Лілія Іванівна** - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Гавриленко Наталія Вікторівна** - канд. екон. наук, доцент (Україна); **Гіулі Гігуашвілі** - д-р. екон. наук, професор (Грузія); **Тамар Макасарашвілі** - д-р. екон. наук, професор (Грузія); **Мерабі Ванішвілі** - д-р. екон. наук, професор (Грузія).

НАУКОВІ КОНСУЛЬТАНТИ:

Онїкієнко Сергій Володимирович - д-р. екон. наук, професор (Україна); **Marko Timchev** - д-р. екон. наук, доцент (Республіка Болгарія); **Khatuna Tabagari** - д-р. екон. наук, професор (Сакартвело); **Грень Лариса Миколаївна** - д-р. наук з держ. управління, професор (Україна); **Михаліцька Наталія Ярославівна** - канд. наук з держ. управління, доцент (Україна); **Ткаченко Павло Ігорович** - аспірант (Україна); **Купріянова Дарина Сергіївна** - практикуючий юрист (Польща); **Губаль Галина Миколаївна** - канд. фіз.-мат. наук, доцент (Україна); **Козуб Галина Олександрівна** - канд. техн. наук, доцент (Україна); **Козьма Антон Антонович** - канд. хім. наук (Україна); **Морозова Тетяна Василівна** - канд. біол. наук, доцент (Україна); **Купріянова Лариса Сергіївна** - канд. мед. наук, доцент (Україна); **Лисенко Дмитро Андрійович** - канд. мед. наук, доцент (Україна); **Цубанова Наталя Анатоліївна** - д-р. фарм. наук, професор (Україна); **Олійник Світлана Валентинівна** - канд. фарм. наук, доцент (Україна); **Полежаєв Юрій Григорович** - канд. наук із соц. ком., доцент (Україна); **Mukhabbat Khakimova** - д-р. пед. наук, професор (Республіка Узбекистан); **Куліченко Алла Костянтинівна** - д-р. пед. наук, доцент (Україна); **Фурман Тарас Юрійович** - канд. пед. наук, доцент (Україна); **Бажан Станіслав Миколайович** - д-р. філософії (Україна); **Ямполь Юрій Віталійович** - аспірант (Україна); **Антипова Жанна Ігорівна** - старший викладач (Україна); **Яцик Мар'яна Романівна** - канд. пед. наук, доцент (Україна); **Корбозерова Ніна Миколаївна** - д-р. філол. наук, професор (Україна); **Ковальська Наталя Аркадіївна** - канд. філол. наук, доцент (Україна); **Присяжнюк Оксана Ярославівна** - канд. філол. наук, доцент (Україна); **Мелех Галина Богданівна** - канд. філол. наук, доцент (Україна); **Корнус Анатолій Олександрович** - канд. геогр. наук, доцент (Україна); **Фомін Андрій Володимирович** - канд. іст. наук, доцент (Україна); **Рубан Микола Юрійович** - д-р. філос. з іст. та археології (Україна); **Гірна Наталія Мирославівна** - канд. іст. наук, доцент (Україна); **Устінова Ірина Ігорівна** - д-р. арх., професор (Україна); **Катерина Діденко** - канд. арх. (Україна); **Воскобойнікова Юлія Василівна** - д-р. мист. (Україна); **Крипчук Микола Володимирович** - канд. мист., доцент (Україна); **Лугова Тетяна Анатоліївна** - канд. мист., доцент (Україна).

Верстальник: Білоус Тетяна (Україна). **Дизайнер:** Казьміна Надія (Україна). **Коректор:** Дудник Григорій (Україна).

«Грааль науки» є офіційно зареєстрованим мультидисциплінарним науковим виданням з міжнародною сферою поширення, що підтримує політику відкритого доступу. **Ідентифікатор медіа R30-02704** (рішення № 430 від 22.02.2024 Національної Ради України з питань телебачення і радіомовлення).

Наказом МОН України № 582 від 24.04.2024 виданню «Грааль науки» присвоєно Категорію Б фахових видань України з питань економіки (051 «Економіка»).

«Грааль науки» індексується в міжнародних реферативних та наукометричних базах даних:

Index Copernicus Journals Master List; «Наукова періодика України» (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Google Scholar; WorldCat; Open Ukrainian Citation Index; CrossRef; Mendeley; Scite; Semantic Scholar; Scilit; OpenAIRE, PubPeer.

Конференція зареєстрована УкрІНТЕІ (Посвідчення № 437 від 10.06.2025) та сертифікована Euro Science Certification Group (Сертифікат № 22929 від 19.08.2025).

За точність викладених фактів та коректність цитування відповідальність несе автор.

GRAIL OF SCIENCE : inter. scientific journal. – Vinnytsia : NGO «European Scientific Platform»; SI «Institute of Scientific and Technical Integration and Cooperation», 2025. – No 56. – 580 p.

The publication is intended for scientists, teachers, graduate students, students, all those who seek to obtain thorough knowledge of a theoretical and applied nature.

Recommended for publication by the Academic Council of the Institute of Scientific and Technical Integration and Cooperation. Protocol № 37 from September 18, 2025.

Editor-in-chief: Alona Tanasiichuk, D.Sc. in Economics, Associate professor (Ukraine)
Deputy editor-in-chief: Olexandr Yemelyanov, D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine)
Chairman of the Organizing Committee: Miriam Goldenblat (Ukraine)
Deputy Chairman of the Organizing Committee: Rachael Aparo (Austria)
Responsible secretary: Nastasiia Rabei (Ukraine)

EDITORIAL BOARD:

Raisa Kvasnytska - D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine); **Jakhongir Shaturaev** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Republic of Uzbekistan); **Svitlana Boiko** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Hanna Zadnieprovskaya** - Ph.D. in Economics (Ukraine); **Volodymyr Zanora** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Iryna Markovych** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Roman Yakovenko** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Liudmyla Polyvana** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Anna Hevchuk** - D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine); **Oleksandra Maslii** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Nataliia Yevtushenko** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Olena Moskvichova** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Valentyna Yasysheva** - D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine); **Liliia Mykhailyshyn** - D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine); **Nataliia Havrylenko** - Ph.D. in Economics, Associate professor (Ukraine); **Giuli Giguashvili** - D.Sc. in Economics, Professor (Georgia); **Tamar Makasarashvili** - D.Sc. in Economics, Professor (Georgia); **Merabi Vanishvili** - D.Sc. in Economics, Professor (Georgia).

EDITORIAL CONSULTANTS:

Serhii Onikiienko - D.Sc. in Economics, Professor (Ukraine); **Khatuna Tabagari** - D.Sc. in Economics, Professor (Georgia); **Marko Timchev** - D.Sc. in Economics, Associate professor (Republic of Bulgaria); **Larysa Hren** - D.Sc. in Public administration, Professor (Ukraine); **Nataliia Mykhalitska** - Ph.D. in Public administration, Associate professor (Ukraine); **Pavlo Tkachenko** - Ph.D. student (Ukraine); **Daryna Kupriianova** - lawyer (Republic of Poland); **Halyna Hubal** - Ph.D. in Physics and Maths, Associate professor (Ukraine); **Halyna Kozub** - Ph.D. in Technical sciences, Associate professor (Ukraine); **Anton Kozma** - Ph.D. in Chemistry (Ukraine); **Tetiana Morozova** - Ph.D. in Biology, Associate professor (Ukraine); **Larysa Kupriianova** - Ph.D. in Medicine, Associate professor (Ukraine); **Dmytro Lysenko** - Ph.D. in Medicine, Associate professor (Ukraine); **Natalia Tsubanova** - D.Sc. in Pharmacy, Professor (Ukraine); **Svitlana Oliinyk** - Ph.D. in Pharmacy, Associate professor (Ukraine); **Yuriy Polyezhaev** - Ph.D. in Social Communications, Associate professor (Ukraine); **Mukhabbat Khakimova** - D.Sc. in Pedagogy, Professor (Republic of Uzbekistan); **Alla Kulichenko** - D.Sc. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine); **Taras Furman** - Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine); **Stanislav Bazhan** - Doctor of Philosophy (Ukraine); **Yurii Yampol** - Ph.D. student (Ukraine); **Zhanna Antypova** - Senior Lecturer (Ukraine); **Yatsyk Mariana** - Ph.D. in Pedagogy, Associate professor (Ukraine); **Nina Korbozerova** - D.Sc. in Philology, Professor (Ukraine); **Natalia Kovalska** - Ph.D. in Philology, Associate professor (Ukraine); **Oksana Prysiashniuk** - Ph.D. in Philology, Associate professor (Ukraine); **Melekh Halyna** - Ph.D. in Philology, Associate professor (Ukraine); **Anatolii Kornus** - Ph.D. in Geography, Associate professor (Ukraine); **Andrii Fomin** - Ph.D. in History, Associate professor (Ukraine); **Mykola Ruban** - Ph.D. in History and Archaeology (Ukraine); **Nataliia Hirna** - Ph.D. in History, Associate professor (Ukraine); **Iryna Ustinova** - D.Sc. in Architecture, Professor (Ukraine); **Kateryna Didenko** - Ph.D. in Architecture (Ukraine); **Yuliia Voskoboinikova** - D.Sc. in Arts (Ukraine); **Mykola Krypchuk** - Ph.D. in Arts, Associate professor (Ukraine); **Tetiana Luhova** - Ph.D. in Arts, Associate professor (Ukraine).

Responsible for e-layout: Tetiana Bilous (Ukraine). **Designer:** Nadiia Kazmina (Ukraine). **Proofreader:** Hryhorii Dudnyk (Ukraine).

The journal «Grail of Science» is an officially registered in Ukraine multidisciplinary and internationally disseminated scientific edition that supports the policy of open access for scientific publications. **Media identifier R30-02704** (decision № 430 dated 22.02.2024 of the National Council of Ukraine on Television and Radio Broadcasting).

By order of the Ministry of Education and Culture of Ukraine № 582 of April 24, 2024, the journal «Grail of Science» was assigned Category B of specialized publications of Ukraine on economics (051 «Economics»).

The journal «Grail of Science» is indexed in international reference and scientometric databases:

Index Copernicus Journals Master List; «Наукова періодика України» (Національна бібліотека України імені В.І. Вернадського НАН України); Національний репозитарій академічних текстів; Google Scholar; WorldCat; Open Ukrainian Citation Index; CrossRef; Mendeley; Scite; Semantic Scholar; Scilit; OpenAIRE, PubPeer.

The conference is approved by UKRISTEI (Certificate № 437 dated June 10th, 2025) and certified by Euro Science Certification Group (Certificate № 22929 dated August 19th, 2025).

The author is responsible for the accuracy of the facts presented and the correctness of citations.

ТЕЗИ ДОПОВІДЕЙ

ADAPTIVE HUMOR IN DIGITAL COMMUNICATION Chyrvonyi O.	442
FOR THE HISTORY OF THE WRITER AND THE ISSUE OF CREATIVE WORKS IN THE LETTERS OF GRIGOL ROBAKIDZE (1910-1914) Tamar Gogoladze, Ketevan Barbakadze	445
ОБСЯГ ЗНАЧЕННЯ 'AUTHORITY' В АНГЛІЙСЬКІЙ ЛЕКСИКОГРАФІЇ Боярський П.С.	448
ПЕРЕДУМОВИ СТВОРЕННЯ ОНОВЛЕНОГО СКРИПТУ ДЕВАНАГАРІ В ЕПОХУ КОМП'ЮТЕРИЗАЦІЇ Парашар Нагендер	451
СИСТЕМАТИЗАЦІЯ ПРИНЦИПІВ ПОБУДОВИ ВУЗЬКОСПЕЦІАЛІЗОВАНИХ СЛОВНИКІВ Леміш П.Є.	454

**РОЗДІЛ XX.
ФІЛОСОФІЯ ТА ПОЛІТОЛОГІЯ**

СТАТТІ

ІДЕЯ СРОДНОЇ ПРАЦІ ГРИГОРІЯ СКОВОРОДИ КРІЗЬ ПРИЗМУ СУЧАСНОСТІ Откович К.В.	457
---	-----

**РОЗДІЛ XXI.
ПЕДАГОГІКА ТА ОСВІТА**

СТАТТІ

THE MODELS OF SETTING OBJECTIVES IN TEACHING READING Solovey N., Letunovska I., Chugai A.	464
ЕКООСВІТА: ІНТЕГРАЦІЯ НАРОДНОЇ МУДРОСТІ У СУЧАСНІ НАВЧАЛЬНІ ПРОГРАМИ ДИТЯЧОГО САДОЧКУ Белова А.І., Григоришена Л.І.	471
ІННОВАЦІЙНІ ТЕХНОЛОГІЇ НАВЧАННЯ КУРСАНТІВ В СИСТЕМІ ВИЩОЇ ВІЙСЬКОВОЇ ОСВІТИ Науково-дослідна група: Задорожний А.О., Човнюк Ю.В., Стаховський О.В., Клімов О.П., Кушина В.В., Васильєв М.І., Мартиненко М.М., Лапченков Є.В., Пелехатий М.А., Касьянов О.В.	477

- [7] Сільвейстр, А. Моклюк, М. (2022). ПІДГОТОВКА МАЙБУТНЬОГО ВЧИТЕЛЯ ПРИРОДНИЧИХ НАУК З КУРСУ ЗАГАЛЬНОЇ ФІЗИКИ В УМОВАХ РЕФОРМУВАННЯ ВИЩОЇ ОСВІТИ. *Освіта. Інноватика. Практика*. Том10, №5. С. 34-41. DOI: 10.31110/2616-650X-vol10i5-005
- [8] Струтинська, О.В. (2020). ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ЗАСАДИ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ІНФОРМАТИКИ ДО НАВЧАННЯ ОСВІТНЬОЇ РОБОТОТЕХНІКИ В ЗАКЛАДАХ СЕРЕДНЬОЇ ОСВІТИ: МОНОГРАФІЯ. Київ. Вид-во НПУ імені М.П. Драгоманова. 505 с.
- [9] Price, R. M., Perez, K. (2018). RESEARCH AND TEACHING: MANY PATHS TOWARD DISCOVERY: A MODULE FOR TEACHING HOW SCIENCE WORKS. *Journal of College Science Teaching*. V. 47. (3). 78-87. https://doi.org/10.2505/4/jcst18_047_03_78
- [10] Shuchi, Grover, Roy, D. Pea. (2013). COMPUTATIONAL THINKING IN K-12 A REVIEW OF THE STATE OF THE FIELD. *Educational Researcher*. 42(1):38-43 DOI:10.3102/0013189X12463051
- [11] Tél, T. (2012). MILYEN TUDOMÁNY A FIZIKA? *A természet világa melléklete*. CLXXVII-CLXXXIII.
- [12] Understanding Science. (2016b). *How science works flowchart*. University of California Museum of Paleontology. <http://www.understandingscience.org/flowchart>

IMPLEMENTATION OF INTERDISCIPLINARY LINKS IN THE PROCESS OF TEACHING PHYSICS IN THE TRAINING OF PROSPECTIVE INFORMATICS TEACHERS

Livia Mesarosh

Candidate of Science in Physics and Mathematics,

Associate Professor of the Department of Mathematics and Informatics

Ferenc Rákoczi II Transcarpathian Hungarian College of Higher Education, Ukraine

Summary. The article investigates the importance of establishing and utilizing interdisciplinary connections in the training of future specialists in computer science. The formation of such connections is considered as a component of the implementation of the concept of interdisciplinary integration, which is based on the unification of knowledge from different disciplines into a holistic system in order to form a scientific picture of the world among students. Specific aspects of the educational content that underpin the interrelation between physics and computer science are analyzed. Emphasis is placed on the necessity of developing innovative approaches to teaching physics in the training of future computer science specialists, which will ensure a high level of professional competence. It has been found that improving the understanding of physics is possible through the consistent disclosure of its connections with computer science, which is realized by increasing the effectiveness of pedagogical activity and by creating high-quality educational and methodological materials in which these connections are described.

Keywords: physics; computer science; interdisciplinary connections; educational and methodological materials.

DOI 10.36074/grail-of-science.19.09.2025.063

ЯКІСТЬ ДОШКІЛЬНОЇ ОСВІТИ: У ПОЛІ ЗОРУ ГРУПИ ДІТЕЙ РАНЬОГО ВІКУ

Коваленко Олена Володимирівна

канд. пед. наук, доцент,

доцент кафедри дошкільної освіти Факультету педагогічної освіти
Київський столичний університет імені Бориса Грінченка, Україна

Анотація. Представлена дефінітивна характеристика основних понять дослідження, а саме: якість дошкільної освіти, якість освітньої діяльності, внутрішня система забезпечення якості освіти, діти раннього віку, моніторинг тощо. Проаналізовано вітчизняні нормативно-правові документи з досліджуваного питання та прослідковано відображення у них питання забезпечення якості дошкільної освіти загалом і якості освіти дітей раннього віку, зокрема. Представлено огляд результатів досліджень вітчизняних психологів і педагогів якості дошкільної освіти. Здійснене опрацювання результатів наукових досліджень з питань особливостей освітньої взаємодії з дітьми раннього віку. Схарактеризовано особливості створення у закладі дошкільної освіти внутрішньої системи забезпечення якості освіти та її структури. Виокремлено такі компоненти внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗДО, як: стратегія і процедури забезпечення якості освіти; система і механізми забезпечення академічної доброчесності; критерії, правила і процедури оцінювання рівня компетентності здобувачів освіти; критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників; критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності директора ЗДО; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу; створення в ЗДО інклюзивного освітнього середовища та універсального дизайну тощо. Цей перелік компонентів логічно згруповано за чотирма напрямками: освітнє середовище; система оцінювання здобувачів освіти; педагогічна діяльність педагогічних працівників ЗДО; управлінські процеси дитячого садка.

Ключові слова: якість дошкільної освіти, якість освітньої діяльності, діти раннього віку, внутрішня система забезпечення якості освіти у закладі дошкільної освіти, моніторинг.

Постановка проблеми. Питання якості життя, освіти, різноманітних послуг були і залишаються актуальними впродовж багатьох років. Особливо гостро стоїть це питання, якщо воно стосується найменших громадян нашої держави. Кожна сім'я бажає, щоб їх дитина була оточена увагою і повагою, турботою, ласкою починаючи змалечку. Поняття якість дошкільної освіти з позиції кожного суб'єкта освітнього процесу (держави, дітей, батьків, педагогів, керівників) трактується по-різному. Для держави – підтвердження соціальної та економічної доцільності вкладених коштів (потреба суспільства в якійсній освіті). Для дітей – це навчання в цікавій для них ігровій формі. Для батьків – це розвиток малят та ефективна дошкільна освіта, тобто навчання за програмами,

що готують дітей до школи; конкретні результати освітньої роботи з їхньою дитиною. Для педагогів – це позитивна оцінка їхньої діяльності керівниками закладу, батьками; успішне виконання освітньої програми всіма дітьми; підтримка інтересу дітей до процесу будь-якої діяльності, успішний їхній розвиток; збереження та зміцнення здоров'я кожної дитини; забезпеченість педагогічного процесу всіма необхідними методичними рекомендаціями і системою планування. Для керівника – висока оцінка діяльності педагогів батьками і дітьми, підвищення престижу та іміджу закладу дошкільної освіти (далі - ЗДО), раціональне використання часу дітей і педагога, успішність діяльності педагогів і дітей, повне засвоєння обраної освітньої програми та якісна підготовка дітей до школи. По суті, якість дошкільної освіти є системним поняттям, яке охоплює всі аспекти діяльності ЗДО і пов'язано з оцінкою здоров'я вихованців, їхнім інтелектуальним, моральним та естетичним розвитком.

Аналіз досліджень та публікацій. Питанням якості дошкільної освіти присвячена низка досліджень вітчизняних (О. Байєр, Г. Беленька, Ю. Вергун, Н. Гавриш, Р. Гурак, Л. Калуська, О. Коваленко, Л. Козак, О. Кононко, К. Крутій, С. Нерянова, Н. Омеляненко, Т. Піроженко, О. Половіна, О. Рейпольська, І. Романюк, О. Швачова, Т. Шинкар, О. Янко та ін.) науковців. На пильну увагу заслуговують результати досліджень означеного питання саме стосовно груп дітей раннього віку у ЗДО (Н. Гавриш, Т. Гурковська, Н. Дятленко, К. Карасьова, О. Кочерга, К. Крутій, Р. Павелків, О. Половіна, О. Рейпольська, О. Саприкіна, Г. Смольникова та ін.) [1; 2; 3; 4; 8; 9; 10; 13; 15; 17; 18]. Однак, публікації, у яких розкриваються основні напрями оцінювання якості освіти дітей раннього віку та особливості їх застосування лише поодинокі.

Мета статті - на підставі опрацювання дефінітивної характеристики основних понять дослідження, вітчизняних нормативно-правових документів, аналізу праць науковців щодо якості дошкільної освіти загалом і якості освіти дітей раннього віку, зокрема, виокремити компоненти внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗДО, окреслити основні напрями оцінювання якості освіти дітей раннього віку та особливості їх застосування.

Виклад основного матеріалу. Наше дослідження проводилось у кілька етапів. На першому етапі метою нашого дослідження було опрацювання понятійно-категоріального апарату дослідження, а саме основних понять дослідження в тлумачних словниках, енциклопедіях, довідниках.

Енциклопедія освіти дефініцію «якість освіти» (англ. – quality of education) розтлумачує як певну збалансовану відповідність певного освітнього рівня (загальної середньої, професійно-технічної, вищої тощо) численним потребам, цілям, умовам, затвердженим освітнім нормам і стандартам, яка встановлюється для виявлення причин порушення цієї відповідності та управління процесом поліпшення встановленої якості [6].

Окрім того, якість розглядається як філософське поняття з термінології гуманітарних наук. В Арістотелівській логіці якість – одна з 10 категорій, на які поділяються усі речі реальності.

Праці науковців (І. Соколова, С. Сисоєва та ін.) свідчать, що поняття «якість освіти» мотивується базовим «якість», і є одним із першочергових у системі філософських категорій, має вагоме методологічне і світоглядне значення для

процесу наукового пізнання та вирішенні значного кола практичних завдань. Окреслюючи значення якості освіти, С. Сисоєва зазначає, що в умовах швидкозмінного глобального світу знання й кваліфікація особистості стають не тільки її капіталом, особистісною цінністю, а й набувають суспільної й державної цінності.

Оскільки предметом нашого дослідження було питання саме якості дошкільної освіти, загалом і освіти дітей раннього віку, зокрема, то цьому ми приділили більше уваги. У Законі України «Про дошкільну освіту» (ст.1) зазначено, що поняття «якість дошкільної освіти» - це відповідність результатів навчання і компетентностей вихованців результатам, визначеним державним стандартом. Тут же подається тлумачення поняття «якість освітньої діяльності» як відповідність забезпечення, організації та реалізації освітнього процесу вимогам, встановленим законодавством, що забезпечує здобуття вихованцями якісної дошкільної освіти.

Енциклопедія освіти якість дошкільної освіти розкриває як цілісну характеристику системи першої ланки освіти з боку її відповідності потребам зростаючої особистості, сім'ї як споживачів соціальних послуг і держави як соціального замовника. Якість дошкільної освіти характеризується сукупністю властивостей та мірою корисності, які зумовлюють її здатність повно задовольняти особисті та суспільні потреби. Ідеальній моделі сучасної дошкільної освіти має бути притаманний високий за якісно-кількісними показниками, теоретико-методологічними засадами, організаційно-методичними умовами, результатами навчально-виховної рівень першої ланки освіти [6].

Якість дошкільної освіти К. Крутій, О.Фунтікова та ін. розглядають як: надання можливості вибору для дитини «індивідуального освітнього маршруту» на основі різноманітності змісту, форм і методів роботи з дітьми; забезпечення соціального захисту дитини від некомпетентних педагогічних дій; гарантія досягнення кожною дитиною мінімально необхідного рівня підготовки для успішного навчання в початковій школі [5, с. 293]; збалансовану відповідність усіх аспектів освіти певній меті, потребам, вимогам, нормам і стандартам (Н. Фроленкова та ін.); сукупність якостей і характеристик, реалізація яких в педагогічному процесі сприяє різнобічному розвитку дитини, збереженню її здоров'я, успішному переходу до наступного вікового періоду.

В основу визначення якості дошкільної освіти, зазначає О. Кононко, покладено моніторинг, основними складниками якого є Базовий компонент дошкільної освіти. Саме комплексна модель моніторингу якості дошкільної освіти дозволить систематично, прозоро й ефективно відслідковувати динаміку розвитку особистості дошкільника, встановлювати причини існуючих проблем і розробляти прогноз [6].

Універсальний словник української мови поняття «моніторинг» (від англ. monitoring) розтлумачує як постійний контроль за будь-яким процесом з метою виявити, чи відповідає він бажаному результату або початковим прогнозам [11], а Тлумачний словник української мови тлумачення цього поняття подає трохи інакше – постійне спостереження за якимсь процесом, явищем із метою виявити його відповідність певним нормам, прогнозам, бажаному результату тощо [16].

Моніторинг якості дошкільної освіти передбачає усвідомлення експертами категорії «норма» як однієї з найважливіших для процедури контролю та оцінки параметрів розвитку дошкільника й ефективності діяльності педагога. Здійснюючи моніторинг якості дошкільної освіти, заклад дошкільної освіти можна розглядати як простір реалізації певного освітнього проекту. С. Братченко підкреслює, що процес його вивчення не може зводитися лише до оцінки, оскільки ця функція не основна, а одна з багатьох у багатосторонній експертизі освітньої діяльності закладу. Повноцінна експертиза не може задовольнитися аналізом кінцевих результатів, вона має орієнтуватися на дошкільну освіту як процес, спрямований на розширення можливостей зростаючої особистості, її саморозвиток. Критерії благополуччя і розвитку дитини як особистості мають стати вихідною точкою в аналізі будь-якої педагогічної системи. Смысл такого аналізу полягає у виявленні реального впливу даної педагогічної практики на особистісне зростання дитини, на визначення того, якою «особистісною ціною» досягаються ті чи інші результати. Гуманітарна експертиза дошкільної освіти, спрямована на захист інтересів дитини, в нашій країні лише зароджується. Її призначення – допомога в розумінні реальних досягнень й прорахунків у гуманітарному вимірі, визначення перспектив подальшого розвитку закладу дошкільної освіти як інноваційного освітнього проекту [6].

Поняття моніторинг з'явилося у процесі вивчення впливу господарчої діяльності людини на навколишнє природне середовище. За міжнародним стандартом (СТ ISO 4225-80), моніторинг – це багаторазове вимірювання для спостереження за змінами будь-якого параметра в певному інтервалі часу; система довготривалих спостережень, оцінювання, контролювання і прогнозування стану і зміни об'єктів. Цей термін було запропоновано напередодні проведення Стокгольмської конференції ООН з навколишнього середовища ще у 1972 р. на противагу (або на доповнення) до терміну «контроль». Крім спостережень і отримання інформації, моніторинг передбачає і елементи активних дій, таких як оцінювання, прогнозування, розроблення природоохоронних рекомендацій [7]. Окрім того, загальновідомо, що з квітня 2008 р. Україна стала повноправним урядовим членом Європейського реєстру забезпечення якості (EQAR). І як інші члени цієї організації впроваджує педагогічний моніторинг у практику роботи всіх освітніх закладів.

Завдяки опрацюванню енциклопедій, словників, довідників тощо ми розібрались у основних поняттях дослідження.

На другому етапі метою нашого роботи було опрацювання нормативно-правових документів, у яких висвітлюється питання якості дошкільної освіти загалом, освіти дітей раннього віку, зокрема, та засобів її досягнення.

Це питання знайшло висвітлення у таких документах, як: Національній доктрині розвитку освіти, Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020 р.), Постановах Кабінету Міністрів України, низці наказів МОН України, методичних рекомендаціях тощо. Зокрема, у Національній доктрині розвитку освіти зазначено, що якість освіти є національним пріоритетом і передумовою національної безпеки держави і те, що держава постійно здійснює моніторинг якості освіти, забезпечує його прозорість, сприяє розвитку громадського контролю.

Вагоме місце питанню якості дошкільної освіти відведене у Концепції освіти дітей раннього та дошкільного віку (2020 р.). Тут зазначено, що відповідно до Міжнародної стандартної класифікації освіти, МСКО (International Standard Classification of Education, ISCED), нульовий рівень освіти (level 0 – Early childhood education) – «освіта дітей раннього віку» охоплює два стратегічно важливих для усього подальшого життя людини періоди: ранній вік (від народження до трьох років) і дошкільний вік (від трьох до шести-семи років), у якому особливе місце посідає передшкільний період, що збігається зі старшим дошкільним віком. Також зазначено, що якість освіти дітей раннього та дошкільного віку виокремлена як шлях до сталого розвитку та якісного людського капіталу України. А одним з пріоритетів Концепції є гарантування рівного доступу до якісної освіти всіх дітей раннього та дошкільного віку. Слід зазначити, що поняття якості розкрито як поліфункціональне поняття, оскільки має три виміри: якість дошкільної освіти, якість освітнього процесу та якість результату дошкільної освіти [14].

У Законі України «Про дошкільну освіту» (2024 р.), у ст.6 зазначено, що базові етапи дошкільної освіти визначаються на основі вікової періодизації розвитку дитини, яка охоплює вік немовляти (до одного року); ранній вік (від одного до трьох років); дошкільний вік (від трьох до шести-восьми років) тощо. Заслугує на увагу позиція оновленої редакції цього Закону (ст. 35), де зазначено, що здобуття дошкільної освіти може починатись дітьми віком від трьох місяців. У новій редакції цього документа з'явився розділ VIII. Забезпечення якості дошкільної освіти, який окреслює низку питань теми нашого дослідження, а саме: поняття внутрішньої та зовнішньої системи забезпечення якості освіти та її складові, поняття державного стандарту дошкільної освіти, ліцензування освітньої діяльності, інституційний аудит тощо.

Наступний документ, опрацьований нами, - Державний стандарт дошкільної освіти (БКДО-2021 р.), спрямований на забезпечення рівного доступу до освіти всіх дітей раннього та дошкільного віку.

Особливості організації та освітньої діяльності, зокрема, з дітьми раннього віку у яслах, дитячому садку, міні-садку, центрі педагогічного партнерства, центрі розвитку дитини детально висвітлені у Постанові КМ України «Деякі питання про типи організації освітньої діяльності закладів дошкільної освіти» (2025 р.). У цьому та інших документах з'явилися нові назви типів організації освітньої діяльності ЗДО, зокрема, і дітей раннього віку.

У Санітарному регламенті для дошкільних навчальних закладів (2016, зм. і доп. 2022) визначено санітарно-гігієнічні вимоги до; улаштування території; будівель та приміщень ЗДО; організації харчування; особистої гігієни персоналу; медичного обслуговування, оцінки стану здоров'я дітей; розпорядку дня, організації життєдіяльності, рухової активності дітей, організації фізичного виховання; організації фізичного виховання; ігрового та навчально-дидактичного обладнання для закладів дошкільної освіти.

У Професійному стандарті «Вихователь закладу дошкільної освіти» у переліку трудових функцій вихователя ЗДО, виокремлених нами є такі: «Здатність обирати ефективні методи, форми та засоби організації освітнього процесу відповідно до запитів та потреб здобувачів освіти» (A2.2.),

«Організовувати освітній процес у закладі дошкільної освіти відповідно до нормативно-правового забезпечення» (A2.2.U1), «Використовувати провідні види діяльності дітей раннього та дошкільного віку для забезпечення гармонійного розвитку особистості під час освітнього процесу», (A2.3.U2).

У цьому ж документі також детально прописані уміння і навички, якими мають володіти вихователі ЗДО з питань оцінювально-аналітичної власної компетентності (A3): «Дотримуватись вимог здійснення моніторингу освітньої діяльності у ЗДО» (A3.1.U1), «Обирати відповідні цілям моніторингу критерії, індикатори, методи моніторингу якості освітньої діяльності» (A3.1.U2), «Інтерпретувати результати оцінки рівня сформованості компетентностей у здобувачів освіти для адаптації та коригування освітнього процесу та комунікації з батьками» (A3.2.U2).

У наказі МОН України «Про затвердження орієнтовних переліків матеріально-технічного, навчально-методичного та інформаційного забезпечення закладу дошкільної освіти» (2025 р.) зазначено, що орієнтовні переліки сформовані з урахуванням особливостей окремих типів організації освітньої діяльності, віку дітей та дітей з особливими освітніми потребами для створення безпечного, здорового, розвивального та інклюзивного чи спеціального освітнього середовища. На особливу увагу заслуговує те, що у документі виокремлено рекомендації щодо облаштування осередків в групах дітей раннього віку.

Повноваження дитячого садка, організацію ним освітньої діяльності тощо, який забезпечує здобуття дошкільної освіти дітьми з особливими освітніми потребами, зумовленими фізичними, психічними, інтелектуальними та /або сенсорними порушеннями, розладами поведінки, віком від двох до семи або восьми років з урахуванням категорій (типів) їх освітніх потреб (труднощів) детально висвітлені у «Положенні про спеціальний дитячий садок» (2025 р.)

Більш детально питання забезпечення якості дошкільної освіти розкрито у Методичних рекомендаціях з питань формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти в закладах дошкільної освіти, затверджених наказом МОН України (2025 р.). У цьому документі описані рекомендації щодо формування внутрішньої системи забезпечення якості освіти у ЗДО, а саме: формування стратегії, виокремлення процедур, визначення компонентів внутрішньої системи, добір правил організації освітніх і управлінських процесів, добір критеріїв та індикаторів відповідно правил, забезпечення функціонування внутрішньої системи, форми і методи збору інформації, узагальнення та обговорення результатів оцінювання тощо. На особливу увагу заслуговує додаток, у якому деталізовані критерії та індикатори для оцінювання освітніх і управлінських процесів ЗДО.

Дехто може критично поставитись до великого переліку документів та необхідності їх опрацювання. Попри це, хочемо нагадати, що однією з професійних компетентностей директора та вихователя ЗДО є саме правова компетентність, про що йшлося вище. Саме вона дає можливість професійно якісно виконувати свої обов'язки та почуватись більш впевнено як у професійному, так і повсякденному житті.

Тож цей неповний перелік документів, опрацьований нами, та підняті у них питання свідчать про пильну увагу з боку держави до проблеми якості дошкільної освіти загалом і освіти дітей раннього віку, зокрема, та особливостями її вивчення.

На наступному етапі роботи ми опрацьовували результати досліджень вітчизняних психологів і педагогів з означеного питання (В. Агіляр-Туклер, Г. Беленька, Н. Гавриш, Т. Гурковська, Н. Дятленко, К. Карасьова, Л. Козак, О. Кочерга, К. Крутій, Г. Люблінська, Р. Павелків, Т. Піроженко, О. Половіна, О. Рейпольська, Н. Савінова, О. Саприкіна, Г. Смольникова, Т. Шинкар, О. Янко та ін.).

Питання якості дошкільної освіти та шляхів її досягнення і вивчення найбільш повно відображені у окремих статтях і посібниках О. Байєр, Ю. Вергун, Р. Гурак, К. Крутій, Л. Калуської, С. Нерянова, Н. Омеляненко, Т. Піроженко, І. Романюк, О. Швачова та ін. [1; 2; 3; 4; 8; 9; 10; 13; 15; 17; 18].

Заслуговує на увагу знаковий посібник з означеного питання, упорядкований і виданий ДСЯО України - poradnik для директора закладу дошкільної освіти [19].

За результатами опрацювання досліджень психологів і педагогів та на підставі Закону України «Про освіту» (ст.41) нами були окреслені компоненти внутрішньої системи забезпечення якості освіти: стратегія і процедури забезпечення якості освіти; система і механізми забезпечення академічної доброчесності; критерії правила і процедури оцінювання рівня компетентності здобувачів освіти; критерії, правила і процедури оцінювання педагогічної діяльності педагогічних працівників; критерії, правила і процедури оцінювання управлінської діяльності директора ЗДО; забезпечення наявності необхідних ресурсів для організації освітнього процесу; створення в ЗДО інклюзивного освітнього середовища та універсального дизайну тощо. Цей перелік компонентів логічно згруповують за чотирма напрямками: освітнє середовище; система оцінювання здобувачів освіти; педагогічна діяльність педагогічних працівників ЗДО; управлінські процеси ЗДО.

Вивчаючи питання якості освіти у групах дітей раннього віку ми радимо керуватись результатами досліджень науковців. Наведемо деякі з них.

Аналізуючи середовище групи дітей раннього віку радимо звернутись до критеріїв облаштування освітнього середовища, а саме: предметна насиченість простору, зміст і характер взаємодії учасників освітнього процесу у освітньому середовищі, часова і просторова організація видів активності дітей в умовах керованого і вільного вибору, безпечність, універсальний дизайн, комфортабельність, раціональність розташування, мобільність, багатофункціональність тощо.

Зважаючи на те, сенсорне виховання в ранньому віці виступає вагомим складником подальшого успішного розвитку дитини, воно потребує від дорослих створення насиченого освітнього середовища і усвідомлених дій з боку вихователів; пізнавальної діяльності у найближчому і предметному середовищі; наявності значної кількості методичного та практичного матеріалу. Однак слід враховувати, що сучасні діти раннього віку відрізняються від попередніх поколінь: з одного боку діти здатні засвоювати інформацію з різних

джерел, з іншого – в сімейному середовищі вони досить часто занурюються у віртуальний світ гаджетів, уявлення про об'єкти та явища реального світу не засвоюються ними належним чином. Тому наявні методичні розробки можуть виявитися неактуальними й це потребує від вихователя знання різних технологій психолого-педагогічного супроводу розвитку дитини раннього віку в освітньому процесі.

Оскільки розвиток у дитини свідомого ставлення до свого «Я» гальмується за умови появи примусу у стосунках, коли дорослий нав'язує дитині систему правил, обов'язкових для виконання. Саме тому взаємодія з дітьми цього віку має здійснюватись *на високому емоційному позитивному рівні*, шляхом зацікавлення дитини ігровою ситуацією, сюрпризним моментом тощо. Завдання дорослого – разом з дитиною переживати радість відкриттів, подив, захоплення пошуковою активністю. Процес усвідомлення дитиною цього віку свого власного «Я» можливий лише в ході взаємодії різних думок, за умови її обов'язкової участі, коли їй надається можливість порівняти власну точку зору з думками інших людей.

Науковці зазначають, що провідною діяльністю дітей третього року життя є *предметно-маніпулятивна діяльність* з іграшками і предметами, а не сюжетно-рольова. Діти фактично наслідують 2-3 дії дорослого і лише з тими іграшками та предметами, які використовував дорослий, копіюючи його дії та емоції (розбирання і нанизування коліщаток на стрижень башточки, годування та вкладання спати ляльки, завантаження машини кубиками та возіння її за мотузочку тощо). До трьох років у дитини відбувається перехід до нової соціальної ситуації розвитку, в ході якої дитина пізнає функції предметів, що її оточують. Предметна діяльність представляється як сумісна діяльність дитини та дорослого, безпосередньо у співпраці з дорослим дитина вчиться маніпулювати з предметами. Тож у саме на третьому році життя зароджуються ігрова та інші продуктивні види діяльності. Дехто з педагогів-практиків такі дії дітей називають сюжетно-рольовою грою. Однак, слід зауважити, що власне цей вид гри у цьому віці знаходиться на стадії розвитку. Діти третього року життя ще не відтворюють моменти свого особистого життя (як це відбувається пізніше), а маніпулюють з предметами так, як це показав дорослий і лише з тими іграшками, які використовував дорослий.

У низці психолого-педагогічних досліджень акцентовано увагу ще на одній особливості предметно-маніпулятивної діяльності дитини цього віку - вона у цьому віці відбувається *наодинці*, потреби у взаємодії з ровесниками дитина ще не відчуває. Взаємодіє дитина лише з дорослим, який показує дії з іграшками та предметами. Ця особливість пояснюється психологами таким чином: егоцетризм, притаманний мисленню, мовленню, поведінці малюка у цей віковий період. Завдяки зіставленню різних поглядів формується потреба у співіснуванні з іншими людьми, з'являються елементи сумнівів, виникає потреба і доказах.

Тож окреслюючи показники і рівні якості освіти дітей як раннього, так і дошкільного віку у внутрішній системі забезпечення якості освіти ЗДО ще раз радимо звертатись до порад психологів і педагогів. Саме такий підхід допоможе вам тримати належний науковий рівень роботи.

Висновки На підставі опрацювання дефінітивної характеристики основних понять дослідження, вітчизняних нормативно-правових документів, аналізу праць науковців щодо якості дошкільної освіти загалом і якості освіти дітей раннього віку, зокрема, нами було виокремлено компоненти внутрішньої системи забезпечення якості освіти ЗДО, окреслено основні напрями оцінювання якості освіти дітей раннього віку та особливості їх застосування.

Список використаних джерел:

- [1] Виховання дітей раннього віку в закладах дошкільної освіти різних типів: монографія (2021). Гавриш Н.В., Рагозіна В.В., Васильєва С.А. за наук. ред. Н. В. Гавриш. Кропивницький: ІМЕКС-ЛТД, 226 с.
- [2] Виховуємо і розвиваємо дитину раннього віку: навч.-мет. пос. (2021). Гавриш Н. В., Васильєва С. А., Рагозіна В. В. за заг. ред. Н.В. Гавриш. Кропивницький: ІМЕКС-ЛТД, 158 с.
- [3] Гавриш Н. (2018) Знайоме невідоме покоління або Хто ти, малюку? Вихователь-методист дошкільного закладу. № 10. С. 4-10.
- [4] 4. Гурковська Т. Л. (2011) Супровід розвитку дітей раннього віку. К.: Шк. світ, 128 с.
- [5] Дошкільна освіта: словник-довідник: понад 1000 термінів, понять, назв (2010) упоряд. К. Л. Крутій, О. О. Фунтікова. Запоріжжя: ТОВ «ЛІПС» ЛТД. 324 с.
- [6] Енциклопедія освіти (2008) Акад. пед. наук України; гол. ред. В. Г. Кремень. – К.: Юрінком Інтер. 1040 с.
- [7] Клименко М. О. Моніторинг довкілля: Підручник (2006) М. О. Клименко, А. М. Прищеп, Н. М. Вознюк. К.: Вид. центр "Академія". 360 с.
- [8] Козак Л., Швидка І. Якість дошкільної освіти на сучасному етапі (2018) Освітнологічний дискурс. № 3-4. С.198-208. Режим доступу: http://elibrary.kubg.edu.ua/id/eprint/25257/1/%2BKozak_yakist_osvita.pdf
- [9] Кочерга О. (2006) Психологія дітей 1-3 років. К.: Шк. світ, 128 с.
- [10] Кочерга О. (2006) Психологія раннього дитинства. К.: Шк. світ, 120 с.
- [11] 11.Куньч З. Й. Універсальний словник української мови (2005) Тернопіль: Навч. кн. – Богдан. С. 465.
- [12] Освітнє середовище закладу дошкільної освіти: технології проектування: навч.-метод. посібн.(2021) О.Д. Рейпольська, І.М. Гудим, Л.І. Зайцева та ін.; за ред. О.Д. Рейпольської. Кропивницький: Імекс-ЛТД. 222 с.
- [13] Половіна О.А. (2018) Ранній розвиток дитини: Потреба соціуму чи батьківські амбіції? Вихователь-методист дошкільного закладу. №10. С. 23-30.
- [14] Сисоєва С. Концепція освіти дітей раннього та дошкільного віку: новий погляд: наукова доповідь на засіданні Президії НАПН України 27.02.2020 р. С.Сисоєва, О.Рейпольська. Вісник НАПН України. 2020. № 2(1). С.1-10. Режим доступу: <http://visnyk.naps.gov.ua/index.php/journal/article/view/43/69>
- [15] Смольникова Г. (2018) Особливості розвитку психічних процесів у дітей раннього віку. Палітра педагога. № 3. С.3-7.
- [16] Тлумачний словник української мови (2005) за ред. В. С. Калашника. - 2-ге вид., випр. і доп. Х.: Прапор, С. 529.
- [17] Фроленкова Н. О. Якість дошкільної освіти в Україні: феномен поняття (2015) Молодий вчений. № 2 (17). С. 116–118.
- [18] Янко О. В. Організаційно-педагогічні умови управління якістю роботи сучасного дошкільного навчального закладу: автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. пед. наук: спец. 13.00.06 «Теорія і методика управління освітою». Луганськ, 2009. 22 с.